

Tekstil Ve Hazır Giyim Sektöründe Nitelikli İş Gücü Yetiştirme Programları

Nedim Doğan*, Sema Palamutcu**

*İŞKUR Alanya, Antalya

**Pamukkale Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi Tekstil Mühendisliği Bölümü, Denizli

Özet

Tekstil ve hazır giyim sektörü ülkemizin en büyük sektörlerinden olup, ülke ihracat gelirlerinin yaklaşık % 23 kadarını gerçekleştirmekte ve yaratılan istihdamın yaklaşık 2 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Sektörün nitelikli iş gücü ihtiyacını karşılayabilmek için mesleki ve akademik kapsamda örgün eğitim programları dışında, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı İŞKUR tarafından düzenlenmekte olan çeşitli eğitim programları mevcuttur.

Bu çalışmada, ülkemiz tekstil ve hazır giyim sektörünün yapısı, sayısal olarak ortaya konmakta; iş gücü ihtiyaçları ve bu ihtiyaçların karşılanması için yürütülen mesleki eğitim faaliyetleri Denizli ve Kayseri illerindeki İŞKUR faaliyetleri özelinde karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. Ayrıca sektörün sürdürülebilir nitelikli istihdam olanaklarına kavuşması yapılabilecek faaliyetler ile ilgili öneriler ortaya konmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tekstil ve hazır giyim sektörü, İŞKUR, Nitelikli işgücü

Abstract

Textile and clothing sector is one of the biggest sector of Turkey. Total export income of the sektör is about 23% of the Turkey's total incomes. The number of official and unofficial employee is about 2 million. Qualified employee need of the sektör is realized by different education-training programs all over Turkey. Also İSKUR, as part of Ministry of Labour of Social Security improve programs for vocational training for non qualified people.

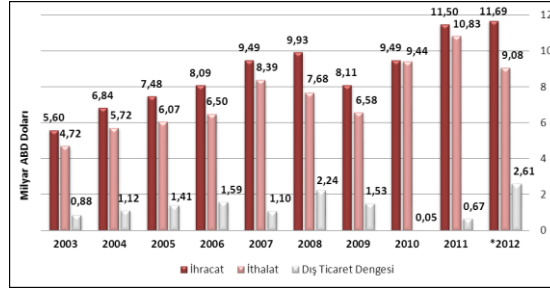
This study concerns about employment profiles in the sector of Denizli and Kayseri. Textile related professions are researched using current reports of the İSKUR and other relevant organisations. Estimated number of textile related professions, non official employment problem and women employment in textile sector are also studied in short.

Keywords: Textile and ready made clothing sektör, İSKUR, qualified labour

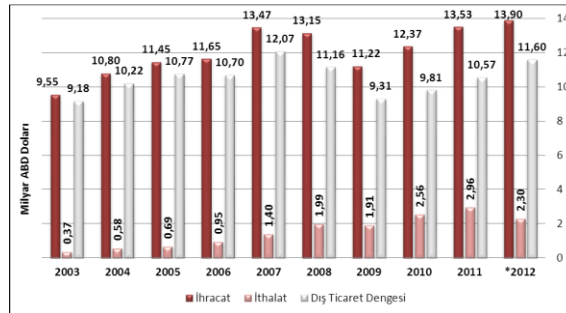
Giriş

Tekstil ve hazır giyim (THG) sektörü halen ülkemiz için ekonomik getiri, istihdam olanakları, bilgi birikimi ve mevcut makine parkı değerlendirildiğinde en büyük ve önemli sektörler arasındadır. Sektör ülkemizde istihdamın artırılması, kadın istihdamı ve toplumun refah düzeyine yaptığı katkılarıyla Türkiye'deki bütün sektörleri ve toplumsal yapıyı olumlu yönde etkilemektedir. Ülkemizde olgunluk dönemi olarak nitelendirilebilecek bir dönemde olan sektör, Uzakdoğu ülkelerindeki düşük iş gücü maliyetleri ile mücadele etmektedir. THG sektöründe özellikle imalat alanında doğu ülkelerine doğru hareket eden süreçte ülkemizin bu geçiş dönemini iyi yönlendirilmesi, makine, işgücü ve bilgi birikimi ile elde edilen deneyim ve alt yapıyı en verimli şekilde kullanmaya devam etmesi son derece önemlidir. Sektör 2013 yılı itibarı ile halen ülkemizdeki diğer sektörleri etkileme ve sürüklenme gücü olan; ülke için önemini devam ettiren bir yapı sergilemektedir [1-3].

Tekstil sektörünün üretimi ve ihracatı yıldan yıla artarak 2011 yılında Ekonomi Bakanlığının verilerine göre 7 milyar 710 milyon dolar iken 2012 yılında 8 milyar 345 milyon dolar seviyesine çıkmış. Hazır giyim ve konfeksiyon sektörü ihracatı da 2011 yılında 15 milyar 665 milyon seviyesinden 2012 yılında 16 milyar 1 milyon dolar seviyesine çıkmıştır [4]. Kayıtdışı dikkate alındığında THD sektörlerinin tüm sektörler içindeki toplam istihdam oranı %12 civarında olduğu tahmin edilmektedir [5].

(a)

(b)

Şekil 1 Yıllar İtibariyle Tekstil (a) ve Hazır Giyim (b) Dış Ticareti değişimi[5]

Şekil 1 'de yer alan grafiklerden görüleceği üzere Hazır giyim sektörünün sağlamış olduğu ihracat ithalat farkı tekstil sektörüne göre her zaman daha fazla olmuştur.

THG sektöründe üretim süreçlerinde kullanılmakta olan makine parkının yaklaşık %75'inin on yaşından daha genç olduğu rapor edilmektedir. Üretim kapasitesi açısından Türkiye, kurulu kapasite iş sayısı itibarıyla dünya'da altıncı, rotor sayısında ise dördüncü sıradadır ve iş sayısında dünya kapasitesinin %3,4'üne, rotor sayısında ise %5,5'ine sahiptir. Avrupa Birliği'nde kurulu pamuk tipi kısa elyaf kapasitesinin yaklaşık yarısı Türkiye'dedir; yani, Türkiye'de kurulu kapasite tek başına AB ülkelerindeki kurulu kapasitesine denktir. Ülkemiz dokuma ve örgü kumaş üretiminde, yaşlı mekikli tezgahlar dikkate alınmasa dahi, kurulu dokuma kapasitesi açısından AB toplamının %25'i ve Avrupa'daki en büyük yuvarlak örme kapasitesine sahiptir. Kumaş işleme (terbiye) kapasitesi, kurulu ham bez üretim kapasitesini (dokuma + örgü) rahatlıkla işleyecek seviyededir. Terbiye (boya, baskı, apre) sanayisi gerek boyutu ve teknoloji düzeyi, gerekse ürün kalitesi açısından AB ülkeleri kurulu kapasitesine en azından denk düzeydedir [3].

Sektörde iplik üretimi Kahramanmaraş, İstanbul, Adıyaman, Gaziantep, Bursa gibi illerde yoğun olarak yapılırken, Denizli'de havlu, bornoz, ev tekstili, Uşak'ta iplik, battaniye, Çorlu ve Çerkezköy'de tekstil terbiyesi, Adana'da pamuklu dokuma ve terbiye, Gaziantep'te polipropilen, dokusuz yüzey, makine halıcılığı, İstanbul'da konfeksiyon ve örme üretimi ön plana çıkmaktadır [5].

Türk hazır giyim sektörünün büyüme ve gelişme sürecinde ihracat ve dış pazarlar belirleyicidir. Bu duruma paralel olarak hazır giyim sektörünün iç tüketime yönelik kapasitesi de önem taşımaktadır. Özellikle ekonomik gelişme ile birlikte kişisel gelirlerin artışı, giyimün bir ihtiyaç olmaktan çıkıp bir moda tüketimi haline dönüşmesi, perakende pazarının gelişimi ve markalaşma ile tüketici beğeni ve tercihlerindeki gelişmeler ve son olarak iç pazara artan sayıda yabancı marka ve ürünlerin girişi ile birlikte hazır giyim iç pazarı da dinamik bir yapıya kavuşmuştur [6]. Bu nedenle Türk ekonomisindeki gelişme, kişisel gelirler ve harcamalardaki artış öngörülürü, satın alım gücündeki genişleme, tüketici alışkanlıklarındaki değişim, perakende alanındaki hızlı gelişmeler ve organize hazır giyim pazarlarındaki genişleme eğilimleri çerçevesinde iç pazar, Türk hazır giyim sektörü için en az ihracat kadar önemli hale gelmektedir [6].

Hazır giyim sektörünün iç pazar ve tüketim tahminleri konusunda yapılan çalışmalar sonucu, kentleşme ve demografik nitelikler nedeni ile hane halkı tüketim harcamalarının GSMH içindeki payının değişmeyeceği ve % 70 olacağı, hazır giyim harcamalarının özel nihai tüketim harcamaları içindeki payının ise sınırlı ölçüde azalacağı (kişi başı gelir arttıkça diğer harcamalar daha hızlı genişler) varsayımlarına bağlı olarak 2005 yılında cari fiyatlarla 14,15 milyar dolar olan hazır giyim harcamalarının 2010 yılında 19 milyar dolar, 2015 yılında ise 24,7 milyar dolara çıkacağı öngörülmektedir [7]. Nüfus artışına rağmen, 2005 yılında 196 dolar olan kişi başına hazır giyim harcamalarının, 2010 yılında 246 dolara, 2015 yılında ise 303 dolara ulaşacağı öngörülmektedir [8].

THG sektöründe nitelikli işgücü temininde işgücü temini için yararlanılan örgün eğitim programlarına paralel olarak İŞKUR tarafından yürütülmekte olan çeşitli mesleki eğitim programları da mevcuttur. Bu çalışmada sektörde işgücü eğitimi amaçlı yapılan İŞKUR faaliyetleri Denizli ve Kayseri illerindeki uygulamalar dikkate alınarak karşılaştırılmıştır.

Çalışmada THG sektörü için önemli olan kadın istihdamı özellikle incelenmiştir. Sektörün ihtiyacı olan mevcut iş gücü nitelikleri, sektörün gelişimine ve değişimine uygun niteliklerde yeni işgücü eğitim programlarının belirlenmesi için öneriler geliştirilmiştir.

Türkiye Çalışma ve İş Kurumu –İŞKUR

Ülkemizde kamu istihdam hizmetlerine ilişkin ilk yasal düzenleme, 1936 tarihli 3008 sayılı İş Kanunu olup, bu yasa sonrasında 21 Ocak 1946 tarihinde 4837 sayılı Kanun ile kamu istihdam hizmetlerini vermek üzere İş ve İşçi Bulma Kurumu-İİBK'nun kurulumu ile gerçekleştirilmiştir. Sonrasında 4 Ekim 2000 tarih ve 617 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile İş ve İşçi Bulma Kurumu kapatılarak, Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) kurulmuştur. Kurum yasal mevzuatı 25 Haziran 2003'te 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu ile tamamlanmıştır [9].

İŞKUR, Türkiye'de gerek aktif, gerekse pasif işgücü piyasası politikalarını yürütmekle yükümlü kamu kuruluşu olup, faaliyetlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı olarak yürütmektedir. Yönetmelik ve mali bakımdan özerk olan kurum, istihdamın korunmasına, geliştirilmesine, yaygınlaştırılmasına ve işsizliğin önlenmesi faaliyetlerine yardımcı olmak ve işsizlik sigortası hizmetlerini yürütmekle yükümlüdür. Kurumun başlıca görev alanları, işgücü arz ve talebinin belirlenmesi; iş ve meslek analizlerinin yapılması, iş ve meslek danışmanlığı hizmetleri, işsizlerin ve istihdamdakilerin istihdam edilebilirliğini artırmak üzere işgücü yetiştirme, mesleki eğitim ve işgücü uyum programlarının uygulanması ve işe yerleştirme hizmetleridir [10].

Denizli ve Kayseri THG Sektörünün İstihdam Yapısı

Denizli çalışma hayatı imalat sektörü ve tarım alanında yoğunlaşmış olup, THG sektörü imalat sektöründeki toplam istihdamın önemli bir kısmını gerçekleştirmektedir. Tablo 1'den de görüleceği üzere Denizli'deki toplam 1453 iş yeri içinde 399 adet tekstil ve hazır giyim ile ilgili iş yeri mevcuttur. Toplamda gerçekleşen 65.723 kayıtlı istihdamın içinde 29.735 kişinin tekstil ve hazır giyim sektöründe çalıştığı görülmektedir. Kayseri'deki toplam 1.385 iş yeri içinde 76 adet tekstil ve hazır giyim ile ilgili iş yeri mevcuttur. Toplamda gerçekleşen 80.172 kayıtlı istihdamın içinde 28.080 kişinin tekstil ve hazır giyim sektöründe çalıştığı görülmektedir [6, 7].

Tablo 1 Denizli ve Kayseri'de toplam iş yeri sayısı, tekstil ve hazır giyim sektöründeki iş yeri sayısı ve toplam istihdam [6, 7]

		Toplam İstihdam			
		İşyeri sayısı	Erkek	Kadın	Toplam
Tekstil ve Hazır Giyim imalatı	Denizli	399	15.979	13.758	29.735
	Kayseri	76	7252	828	8 080
Genel Toplam	Denizli	1.453	44.408	21.315	65.723
	Kayseri	1 385	69 085	11 087	80 172

Denizli ve Kayseri THG Sektörü için İŞKUR Tarafından Açılan Programlar

İmalat sektörü ve çalışma hayatı ile ilgili veriler incelendiğinde Türkiye’de genel olarak çalışma döneminde olan nüfus açısından işsizlik sıkıntısının olduğu, işveren açısından da nitelikli eleman sayısındaki yetersizlik ile ilgili tespitler yapılmaktadır. Her iki taraf açısından da olumsuz bir tablo ortaya çıkaran bu durumun en önemli nedeni, işsiz nüfusun iş gücü piyasasının ihtiyaçları ile örtüşen niteliklerle donatılmamış olmasıdır.

Ülkemizde özellikle son dönemlerde işsizliği azaltmaya yönelik birçok aktif işgücü politikaları yürütülmektedir. Bu kapsamda istihdama yönelik birçok mesleki eğitim programı uygulanmaktadır. Bu programlardan bazıları Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri (UMEM), UMEM İşbaşı Eğitim Programı (İEP), İşçi yetiştirme kursları/İstihdam garantili ve İşbaşı eğitimleridir. Denizli ilinin tekstil sektöründeki konumu ve son zamanlardaki yetişmiş elemana duyulan ihtiyaçtan dolayı gerek işyerlerinin İŞKUR ile bağlantıya geçmesi; gerekse İŞKUR’un ihtiyaç duyulan meslekler için gerçekleştirdiği İl İstihdam Toplantılarında elde edilen veriler sonucunda yetişmiş eleman ihtiyacı için birçok aktif istihdam politikaları düzenlenmiştir. Tablo 2’de Denizli ve Kayseri’de İŞKUR tarafından düzenlenen program sayıları yıllara göre verilmiştir.

Tablo 2 Denizli ve Kayseri’de Aktif İstihdam Politikaları İçin Düzenlenen Toplam Program Sayısı [6, 7]

		Açılan Program Sayısı		
		2010	2011	2012
Tekstil Sektörü	Denizli	47	54	62
	Kayseri	18	21	24
Diğer Sektörler	Denizli	183	202	221
	Kayseri	189	211	225
Genel Toplam	Denizli	230	256	283
	Kayseri	207	232	249

Aktif istihdam politikaları bölgesel, sektörel ve işgücü arzına göre farklılıklar göstermekte olup, bir bölgenin eleman ihtiyaçlarını da göz önüne alarak hedef sektörlerle yönelik olarak açılmaktadır. Mevcutta Türkiye’deki tekstil bölgeleri içerisinde en ağırlıklı programların uygulandığı illerin birisi de Denizli ilidir. 2012 yılında toplamda 283 adet program uygulanmış olup, bu programların yaklaşık %20 kadarı tekstil ve hazır giyim sektörü ile ilgili programlardır. Sanayi sektöründe THG sektörü dışında kablo, makine ve inşaat sektörlerinde olmak üzere az sayıda kurs düzenlenmiştir. Kayseri de ise 2012 yılında toplam 249 kurs açılmış olup bu programların 24 tanesinin tekstil sektörü ile ilgili olduğu görülmüştür [6, 7].

2012 yılında Denizli’de açılan kurs verilerine göre ağırlıklı olarak kurslar UMEM ve İEP olarak açılmıştır. Düzenlenen 62 program içerisinde 54 tanesi UMEM ve İEP kapsamında düzenlenmiş olup, işi iş başında öğretme düşüncesine hizmet edecek şekilde adayların tekstil firmalarında birebir mühendisler ve ustabaşları nezaretinde pratik ağırlıklı ve teorik destekli, çalışarak ve görerek öğrenmeleri sağlanmaktadır. Bu programlar direkt İŞKUR’un uyguladığı değil sanayiyle iç içe beraber işbirliği ve koordinasyon içerisinde uygulanan programlardır.

En çok eğitim programı açılan meslekler arasında makineci (dikiş) ve kompleci (dokuma hazır giyim ve ev tekstili ve kumaş paketleme işçisi) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu

eğitimlerin sektörün Denizli’de konfeksiyon ve dokuma ağırlıklı olduğu dikkate alındığında makineci ve kompleci mesleklerindeki eleman temini güçlüğüne çözüm bulmak amacıyla hizmet etmek üzere gerçekleştirilmiş olduğu görülmektedir. Tekstil terbiye işletmelerindeki meslekler ile ilgili eğitim sayısının az olduğu görülmektedir. Bu durumun sebebi boyahane işletmelerinin mevcut potansiyel için yetersiz olmasından ve yetişmiş, işi bilen elemanın bu sektörde fazlalığından kaynaklanmaktadır.

Tablo 3 2012 yılında Denizli ve Kayseri’de Düzenlenen Tekstil ve Hazır Giyim Sektörüne Yönelik Mesleki Eğitim Kursları [6, 7]

Denizli – Program Düzenlenen Meslekler	UMEM	UMEM /İEP	İşbaşı Eğitim Programı	İşçi Yetiştirme Kursları/İstihdam Garantili	İşçi Yetiştirme Kursları/ Genel	Toplam
Makineci(Dikiş)	18	2	2	1	0	23
Çorap Örmek Makinesi Operatörü	0	1	0	0	0	1
Kalite Kontrolcü(Tekstil)	2	1	0	0	0	3
Kompleci(Dokuma Hazır Giyim ve Ev Tekstil)	3	0	9	2	1	15
Tekstil Terbiye İşçisi(Baskı)	1	0	0	0	0	1
Tekstil Terbiye İşçisi(Boya)	1	0	0	0	0	1
Boyahane Tesis Takip İşçisi	0	0	1	0	0	1
Üretim Planlama Memuru	0	0	2	0	0	2
Kumaş Paketleme İşçisi	8	0	0	0	0	8
Planlama ve Kontrol İşçisi	0	0	2	0	0	2
Sanayi Nakışçısı	1	0	0	0	0	1
Kompleci(Yuvarlak Örmek Makinesi Operatörü)	0	0	1	0	0	1
Konfeksiyon İşçisi	0	0	1	0	0	1
Pazarlamacı	0	0	1	0	0	1
Örgü Makinesi İşçisi(El Tezgahı)	0	0	1	0	0	1
Genel Toplam	34	4	20	3	1	62

Kayseri- Program Düzenlenen Meslekler	UMEM	UMEM/ İEP	Özürlülere Yönelik Açılan Kurslar	İşçi Yetiştirme Kursları/İstihdam Garantili	Hükümlülere Yönelik Açılan Kurslar	Toplam
Mobilya Döşeme İşçisi	3	6	0	0	1	10
Dikiş Makinesi Op.	0	0	0	0	3	3
Konfeksiyon İşçisi	0	0	0	1	0	1
Kompleci (Dokuma Hazır Giyim ve Ev Tekstil)	1	0	0	0	0	1
Dekoratif Ev Tekstili Üretim Elemanı	0	0	1	0	2	3
Yatak İmalat İşçisi	1	0	0	0	0	1
İplik Eğirme Operatörü	2	0	0	0	0	2
İplik Eğirme Operatörü(Ring/Vater/Vargel)	3	0	0	0	0	3
Yatak baza Dikim Makinesi	1	0	0	0	0	1
Yatak İmalat İşçisi	2	0	0	0	0	2
Tekstil Terbiye İşçisi Boya	1	0	0	0	0	1
Genel Toplam	14	6	1	1	6	28

2012’de düzenlenen bütün programlar sadece 25 farklı tekstil işletmesinde uygulanmıştır. Bu durum mevcuttaki işyeri sayısı dikkate alındığında son derece yetersizdir. Meslek olarak konfeksiyon sektörünün ihtiyacı olan “makineci” mesleği için 25, “kompleci” mesleği için

15 kurs düzenlenmiştir. Denizli’de 2010 yılında düzenlenen kursların hepsi İEP olarak açılmıştır, yani işyerlerinde, işverenlerin mesleği uygulamalı olarak öğretilmelerini temel alarak, ihtiyaç duyulan mesleklerde açılmıştır. Düzenlenen eğitimlerin sadece tek tip üzerinde yoğunlaşması İŞKUR’un eğitim programlarının işverenlere yeterince tanınmıyor olduğunun göstergesi olarak kabul edilmektedir.

2012’de Kayseri’de düzenlenen kurslar incelendiğinde Mobilya üretim sektörüne yönelik mesleklerde düzenlenen eğitimlerin çokluğu göze çarpmaktadır. Toplamda 28 mesleki eğitim kursu düzenlenmiş olup, en çok sayıda açılan kursların “Mobilya Döşeme İşçisi”, “Dekoratif Ev Tekstili Üretim Elemanı” ve “Dikiş Makinesi Operatörü” meslekleri ile ilgili olduğu görülmüştür. Bu kursların genellikle UMEM (14 kurs), UMEM/İEP ve Hükümlülere yönelik kurslar olduğu belirlenmiştir. Kayseri’de hükümlülerin, hükümlülük sürelerinin bitiminden sonra topluma kazandırılması amacıyla hizmet etmek üzere Kayseri ilinin sektörel yapısı dikkate alınarak hapihane yönetimi ile İŞKUR ortaklaşa kurslar düzenlemektedir. Ayrıca Kayseri’de mobilya sektörüne hammadde temin eden iplik işletmeleri için eleman temin etmek için İplik Eğirme Operatörü ve İplik Eğirme Operatörü(Ring/Vater/Vargel) olarak UMEM kapsamında 5 kurs açılmıştır. 2010 yılında 18 ve 2011 yılında 23 tane mesleki eğitim kursu düzenlenmiş, son 3 yıl için yapılan incelemede, düzenlenen mesleki eğitim kurslarının her yıl arttığı ancak, aynı meslekler için program açılmaya devam edildiği belirlenmiştir. Buradan da Kayseri’nin ihtiyacı olan mesleklerin sektöre bağlı olarak hemen hemen aynı olduğunu ifade etmek mümkün olmaktadır.

Denizli ve Kayseri Tekstil ve Hazır Giyim Sektörünün İŞKUR ile İşbirlikleri

Denizli ve Kayseri tekstil sektörleri farklı alanlarda yoğunlaşmıştır. Denizli havlu ve bornoz dokuma ile birlikte ev tekstili, Kayseri ise ağırlıklı olarak mobilya sektöründe kümelenmiştir.

Tablo 4 Denizli ve Kayseri Tekstil Firmalarının İŞKUR’a Kayıt Durumları [6, 7]

Firmaların Durumu	İşyeri Sayısı	
	Denizli	Kayseri
2012 Yılında İşkura Kaydı Olan	394	252
2012 Yılında İşkura kaydı Olmayan	132	138
2012 Yılı İçerisinde Pasife Düşen	156	123
Genel Toplam (İŞKUR’a Kaydı Olan ve Olmayan Firmaların Toplamı)	526	390

Not: Son 1 yıl içerisinde pasife düşenler, İŞKUR kaydı olup ama son 1 yıl içerisinde İşkurdan herhangi bir eleman talebinde veya herhangi bir hizmetinden yararlanmayan firmaları kapsamaktadır.

Denizli genelinde Denizli Ticaret Odası’nın verilerine göre 526 adet farklı büyüklüklerde tekstil ve hazır giyim işletmesi bulunmakta olup, Tablo 4’e göre, bu işletmelerin içerisinde 132 firmanın İŞKUR’a kaydının bulunmadığı anlaşılmaktadır. Denizli için önemli ve yaygın bir sektör olan THG sektörünün %75 oranında İŞKUR ile iletişimde olması iyi bir oran olmakla beraber bütün işverenlere ulaşılması gerekmektedir. Özellikle küçük işverenlerin ayakta kalabilmeleri için kurumun firma çalışanlarına sağladığı sigorta desteği, eleman yetiştirmeleri şartıyla maaş ve sigorta desteği gibi hizmetlerden haberdar edilmeleri gerekmektedir.

Tablo 5’te Denizli’de faaliyet gösteren THG firmalarının İŞKUR’a kayıtlı olma durumları listelenmektedir. Veriler incelendiğinde İŞKUR ile iletişimde olan firmalar arasında en yüksek oranın dokuma alt sektöründe faaliyet gösteren firmalara ait olduğu belirlenmiştir. Hazır giyim işletmelerinin kuruma kayıt oranları da oldukça yüksektir. Kayseri’de tekstil sektöründe İŞKUR’a kaydı olan firma sayısının kaydı olmayan firma sayısına göre fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 5 Denizli ve Kayseri’deki Tekstil Firmalarının İŞKUR’a Kayıt Olmalarına Göre Sayısı [11]

Faaliyet İçerisinde Bulundurduğu Üretim Alanlarına Göre	İşkur Kaydı Olan		İşkur kaydı Olmayan	
	Denizli	Kayseri	Denizli	Kayseri
Çırcır	3		2	
İplik İşletmesi	11		9	
Dokuma İşletmesi	217		197	
Örme İşletmesi	37		28	
Boya-Terbiye-Baskı İşletmesi	28		23	
Dar Dokuma İşletmesi	6		4	
Konfeksiyon İşletmesi	125		103	
Teknik Tekstil İşletmesi	2		2	
Tekstil Elyafının Hazırlanması ve Bükülmesi		27		
Tekstil Ürünlerinin İmalatı		76		
Mobilya ve Ev Tekstili		287		
Genel Toplam	429	390	368	123

Denizli ve Kayseri’de 2012 Yılı İçerisinde İŞKUR’a Kayıtlı Olup Kapanmış Olan İşyerleri

Tablo 6’da yer alan veriler incelendiğinde, İŞKUR tarafından yapılan aylık işgücü piyasası takibine göre; aylık işgücü çizelgelerini doldurmayarak faaliyetlerine son verdiğini bildiren iş yeri sayısı Denizli’de 24, Kayseri’de 19 olarak belirlenmiştir. Denizli’de işsiz kalan tekstil sektör çalışanı kadın sayısının 16, erkek sayısının ise 3 olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6 Denizli ve Kayseri’de 2012 Yılında kapanan İŞKUR’a Bağlı İşyerleri [6, 7]

İşyeri Türü	İşyeri Sayısı		İşsiz kalan				Toplam	
			erkek		kadın		D	K
	D	K	D	K	D	K		
Tekstilde Kapanan İşyerleri	1	0	3	0	13	0	16	0
Tüm Sektörlerde Kapanan İşyerleri	23	19	91	56	9	6	22	62
Genel Toplam	24	19	94	56	22	6	116	62

Denizli’de kapanan işyerleri içinde sanayi ve hizmet sektöründe ağırlıklı olduğu ve tarım sektöründe de sadece 1 işyerinin kapandığı görülmektedir. Tekstil sektöründe kapanan işyeri sayısı ise 1’dir. Bu durum tekstil sektörünün içerisinde bulunduğu sıkıntılara

mukavemet gösterebilme gücünün artmış olduğunu ve ekonomik kriz sonrası toparlanma sürecinin devam etmekte olduğunu göstermektedir.

Kayseri’de 2012 yılı içerisinde faaliyetlerine son verdiği kuruma bildiren 19 işyeri bulunmaktadır. Bu firmalarda çalışan 56 erkek ve 6 kadının işyerlerinden ayrılarak işsiz kaldığı beyan edilmiştir. Tekstil sektöründe kapanan herhangi bir işyeri bulunmamaktadır. Her iki il içinde değerlendirme yapıldığında tekstil sektöründe kapanan işyeri sayısının son derece düşük olduğu görülmüştür.

Denizli ve Kayseri’de 2012 Yılı İçerisinde İŞKUR’a Yeni Kayıt Yaptıran İşyeri Sayısı

Denizli sektörel yapısı sanayi ağırlıklı bir sektör olmakla birlikte, hizmet ve özellikle tarım sektörlerinde de iyi bir konumdadır. Tarım sektörü genellikle aile içi tarım, ücretsiz aile işçisi olarak yapıldığından dolayı tarım sektöründe sanayileşme Denizli’deki tarımsal faaliyetlerin oranına göre geridedir. Sanayi sektörlerinde faaliyet gösteren işyerlerinin sayısı arttıkça İŞKUR’un hitap ettiği kesim genişlemekte ve kuruma kayıtlı olan işyeri sayısı her geçen gün artmaktadır.

Tablo 7 Denizli ve Kayseri’de 2012 Yılında İŞKUR’a Yeni Kayıt Olan İşyerleri [6, 7]

İşyeri Türü	Faaliyet Gösterdiği Sektör Türü						Toplam	
	Sanayi		Hizmet		Tarım		D	K
	D	K	D	K	D	K		
Tekstilde Yeni Açılan İşyerleri	27	47	0	38	0	0	27	85
Diğer Sektörlerde Yeni Açılan İşyerleri	265	798	108	1456	31	186	404	2440
Genel Toplam	292	845	108	1494	31	186	431	2525

Tablo 7’de 2012’de kuruma kayıt yaptıran işyerlerinin sanayi, hizmet ve tarım sektörlerine göre dağılımı görülmektedir. Kayıt yaptıran sektörler içerisinde sanayi sektöründe yeni kaydolun işyeri sayısı diğer sektörlerle göre daha fazladır. THG sektöründe kaydolun firmaları inceleyecek olursak, Denizli’de 27 işyerinin kayıt yaptırdığı ve bu işyerlerinin genellikle küçük üretim oranına sahip ve istihdamı 15 işçiyi geçmeyen işletmeler olduğu belirlenmiştir. Kayseri’de ise tekstil sektöründe yeni kayıt yaptıran işyeri sayısının 85 olduğu ve bu işletmelerden 47’sinin sanayi, 38’inin de hizmet sektöründe faaliyette bulunmakta olduğu belirlenmiştir. Kayseri’de diğer sektörlerle yönelik 2.440 işyeri kaydolmuştur. En yüksek yeni kayıt sayısının 1.456 işyeriyle hizmet sektöründe; en az kayıt sayısının da 186 işyeriyle tarım sektöründe faaliyet gösteren firmalara ait olduğu görülmüştür. Buradan anlaşılacağı üzere kurumun hedef kitlesi giderek artmakla beraber, her sektörden güçlü büyüklü firmalara ulaşarak önce Denizli gibi yerel bazda sonra da ülke genelinde ulaşılan işyeri sayısı ile ulusal boyutta bir sektör analizi yapılması gerekmektedir.

Denizli ve Kayseri’de 2011 Yılı İçerisinde İstihdamını Arttıran Tekstil ve Hazır Giyim Firmaları

Denizli THG sektörü istihdamın en fazla yapıldığı sektördür. Kriz sonrası dönemde de işyerleri üretim artışlarına paralel olarak işyerlerinde çalışan personel sayısını da

arttırmaktadırlar. Tekstil sektörü ile beraber hizmet, tarım ve sanayinin diğer sektörlerinde de çalışan sayıları artmaktadır.

Tablo 8 2011 Yılı İçerisinde Denizli ve Kayseri’de İŞKUR’a Kayıtlı İşyerlerinden İstihdamı Arttıran İşyerleri Sayısı [6, 7]

Faaliyet Gösterdiği Sektör	il	İşyeri Türü		İstihdamı Arttırmadan Önceki İşgücü	İstihdama Eklenen İşgücü	Mevcut Çalışan İşgücü	İstihdamda % Olarak Değişim
		Kamu	Özel				
Tekstil Sektörü	D	0	217	10275	2786	13061	%27,1
	K	0	0	0	0	0	%0
Diğer Sektörler	D	10	834	29792	6072	35865	%20,4
	K	0	63	691	255	861	%36,9
Genel Toplam	D	10	1051	40067	8858	48925	%22,1
	K	0	63	691	255	861	%36,9

Tablo 8’i inceleyecek olursak, 2011 yılında İŞKUR’un düzenlediği İşgücü Piyasası Araştırma Raporuna göre kuruma kayıtlı işyerleri içerisinde özelde ve kamuda toplam 1.061 işyerinin istihdamlarını arttırdığı görülmektedir. İstihdam artışında en dikkat çekici artış sanayi de, sanayi işyerleri içerisinde de 217 işyeriyle ve 2.786 istihdam artışıyla tekstil sektöründedir. Diğer sektörlerde de toplamda 10 kamu ve 834 özel işyeri istihdamını bir önceki yıldaki sayılarına ilaveten 6.072 kişi arttırmıştır.” Tüm işyerlerinde 2010 yılında 40.067 çalışan varken 2011 yılında 8.858 kişi yeni istihdam eklenmiştir” [6]. Buradan da anlaşılacağı üzere ekonomideki düzelmelere paralel olarak Denizli’deki üretim ve ihracat artışına bağlı olarak toplam istihdam artmıştır.

Tablo 8’deki verilere göre, “Kayseri’de 2011 yılı içerisinde tekstil sektöründe hiçbir iş yerinin istihdamını arttırmadığı, diğer sektörlerde de 63 adet özel işletmenin eleman sayısını toplamda 255 kişi arttırarak; 691’den 861’e yükselttiği görülmektedir” [7]. Denizli ve Kayseri’de istihdam verilerindeki farkların sebebi, uygulandığı yıl itibariyle sektörel olarak ve il olarak bazı bölgelerde daha kapsamlı araştırma yapılması ve ayrıca işveren temsilcilerinin verdiği bilgilerin doğruluk derecesinin tartışılabilir olmasıdır.

Denizli ve Kayseri’de 2011 Yılı İçerisinde İstihdamı Azaltan Tekstil ve Hazır Giyim Firmaları

Tablo 8 ve 9’dan anlaşılacağı üzere, istihdamı azaltan işyeri sayısı, istihdamı arttıran işyerlerinden azdır. “Tekstil sektöründe 77 işyeri istihdamını 2.341’den 312 kişi azaltarak 2.029’a düşmüştür. Diğer sektörlerde 23 kamu ve 692 özel işyeri 28.954 istihdamdan 7.010 kişi azaltarak 21.944’e düşmüştür. Tekstil sektörü emek yoğun bir sektör olduğu için ve firmaların belli bir iş potansiyeli olduğu gereceği dikkate alındığında işçi giriş çıkışı yüksek olmasına rağmen, toplam çalışan sayısının belli bir ortalamada sabit kaldığı bilinmektedir” [6].

Tablo 9 2011 Yılı İçerisinde Denizli ve Kayseri’de İŞKUR’a Kayıtlı İşyerlerinden İstihdamı Azaltan İşyerleri Sayısı [6, 7]

Faaliyet Gösterdiği Sektör	il	İşyeri Türü		İstihdamı Azaltmadan Önceki İşgücü	İstihdamdan Eksilen İşgücü	Mevcut Çalışan İşgücü	İstihdamda % Olarak Değişim
		Kamu	Özel				
Tekstil Sektörü	D	0	77	2341	312	2029	%13,3
	K	0	3	23	4	19	%17,4
Diğer Sektörler	D	23	692	28954	7010	21944	%24,2
	K	0	48	574	335	239	%58,4
Genel Toplam	D	23	769	30983	7322	23661	%23,6
	K	0	51	597	339	258	% 56,7

İşyerinde eleman sirkülasyonunun yüksek olmasının sebepleri arasında işçi maliyetlerinin yüksekliği de bulunmaktadır. İŞKUR'un istihdamı teşvik programlarını daha aktif kullanmasıyla daha fazla işyerine ulaşarak işveren üzerindeki yükü azaltılmasına yönelik programlar daha iyi tanıtılarak, daha fazla kişinin işe yerleştirilmesi sağlanabilecektir. Kayseri'de "tekstil sektöründe 3 işyerinde 23 çalışandan 4 kişi eksilterek 19 kişi istihdam edilmeye devam edilmiştir" [7].

Denizli ve Kayseri'de Tekstil Sektöründeki Tanımlı Meslek Gurupları

İstihdam faaliyetinde bulunan işyerleri çeşitli sektörlerle, alt sektörlerle, faaliyet alanlarına ve her bir faaliyet alanındaki işler de mesleklere göre tanımlanmaktadır. Meslek sayısının en fazla olduğu sektör sanayi sektörüdür, çünkü içerisinde tekstil, makina, kimya, otomotiv vb. birçok sektörü bulundurmaktadır.

2011 yılında Denizli'de yapılan işgücü piyasa araştırmasına göre, "toplamda sigortaya kayıtlı 883 meslek grubu bulunmakta ve bunların da 85 tanesi 29.735 kişi istihdamla en çok istihdam bulunduran sektör olan THG sektörü olduğu görülmektedir. İstihdam edilen kişi sayısı olarak ele alacak olursak 798 meslek grubunu içinde bulunduran Denizli'deki bütün sektörlerin istihdamına yakın bir istihdam potansiyeli vardır" [6]. Bu şekilde tekstil sektörünün yüksek istihdamını göz önünde bulundurarak, tekstil sektörünün öncelikle ülkemiz ve Denizli için önemini ve yeni teknolojik, teknik tekstil ve fonksiyonel tekstil gibi yatırımlarla gelişimine devam etmesi gerektiği ortaya konmaktadır.

Tablo 10 Denizli ve Kayseri İşgücünde İŞKUR'a Kayıtlı Mesleklerin Genel Dağılımı [6, 7]

Sektör Adı	Kuruma kayıtlı Meslek Sayısı		İstihdam Edilen Kişi Sayısı	
	Denizli	Kayseri	Denizli	Kayseri
Tekstil Sektörü	85	63	29 735	8080
Diğer Sektörler	798	747	35 966	72,092
Genel Toplam	883	810	65 701	80172

Kayseri'de yapılan işgücü piyasası anketine göre tekstil sektörüne kayıtlı meslek sayısı 63, istihdam edilen kişi sayısı da 8.080'dir. Kayseri 'de "Tekstil dışındaki sektörlerde 747 meslekte 72,092 bin kişi istihdam edilmektedir. Bütün sektörlerde toplamda, 810 meslekte 80,172 bin kişi istihdam edilmektedir" [7].

Tablo 11 Denizli'de 100 kişinin Üzerinde Çalışanı Olan İŞKUR'a Kayıtlı Meslekler [6]

Meslekler	Kayıtlı Kişi Sayısı
El ve Makine Nakışçısı	346
İplik Eğirme Operatörü	261
Konfeksiyon Kontrolörü	189
Overlok Makinesi Operatörü	180
Boya renk İşçisi	173
Tekstil Teknikeri	171
Kalite Kontrolcü- Tekstil	155
Kumaş boyacısı	150
Çözümlü kesici(Dokuma Tezgahı)	147
Dikiş Makinesi Operatörü (Kumaş)	139
Halı Dokuyucu(El Tezgahı)	118
Kurutma Makinesi Operatörü	110
Genel Toplam	2.139

Tablo 11'e göre, Denizli'de yapılan işgücü araştırmasına göre bütün işyerlerindeki çalışan sayılarına göre 100 çalışanın üzerinde çalışmanı olan meslekler değerlendirilmiştir. Denizli'de tekstil sektöründeki ağırlıklı alt sektörün "dokuma" olduğu dikkate alındığında ilk sıralarda dokuma yerine "el ve makine nakışçısı" ve "iplik eğirme operatörü" gibi mesleklerin yer alıyor olması dikkat çekici bulunmuştur. Bu durum dokuma sektöründe çalışanların 100 kişiden daha düşük sayıda çalışmanı olan işletmelerde odaklanmış olduğunu göstermektedir.

Tablo 12 Kayseri'de 100 kişinin Üzerinde Çalışmanı Olan İŞKUR'a Kayıtlı Meslekler [7]

Meslekler	Kayıtlı Kişi Sayısı
Mobilya İmalatçısı/Mobilyacı (Ahşap)	3.703
Mobilya Döşemecisi	2.125
Dokumacı (Dokuma Makineleri Operatörü)	1.320
Diğer Dokuyucular,Kontrolörler, Onarıcılar	881
Yatak İmalat İşçisi	877
Diğer Mobilyacılar ve İlgili İşçiler	658
Kalite Kontrolcü- Tekstil	615
El Ve Makine Dikişçisi (Genel)	528
Dikiş Makinesi Operatörü-Kumaş	467
Diğer Mobilya İşçileri	446
Genel Toplam	11.620

Tablo 12 incelendiğinde, Kayseri'de mobilya ve tekstil sektörüne kayıtlı olan 100'ün üzerinde çalışmanı mesleklerin çoğunlukla mobilya sektöründe faaliyet gösteren firmalardan oluştuğu göze çarpmaktadır. Mobilya imalatçısı, mobilya döşemecisi ve dokumacı mesleklerinde sigortaya kayıtlı olarak 1000'in üzerinde olduğu görülmektedir. Toplamda Kayseri'de bulunan 100'ün üzerinde çalışmanı olan mesleklerdeki kayıtlı çalışan sayısı Denizli verilerine göre oldukça yüksektir.

Denizli ve Kayseri’de Sektörlere Göre Eleman Açığı Olan İşler ve Temininde Güçlük Çekilen Meslekler

Denizli tekstil ve hazır giyim sektöründeki açık işlerin sektörel dağılımı incelendiğinde, mevcut iş açığının %82’sinin sanayi sektöründe, %18’inin de hizmet sektöründe faaliyet gösteren firmalardan oluşturduğu görülmektedir [6]. Kayseri’deki THG ve mobilya sektörünü ele alacak olursak, %68’i sanayi, %31’i hizmet e % 1’i de inşaat sektöründe bulunan firmalarda açık işler olduğu saptanmıştır [7].

Tablo 13 Denizli ve Kayseri’de Sektörlere Göre Eleman Açığı Olan İşyeri Sayısı [6, 7]

Sektör Adı	İşyeri Türü			
	Kamu		Özel	
	D	K	D	K
Tekstil Sektörü	0	0	82	98
Diğer Sektörler	5	8	128	128
Genel Toplam	5	8	210	226

Tablo 13’ü inceleyecek olursak, toplam 210 işyeri içerisinde 82 işyeriyle en fazla eleman açığı bulunan sektör tekstil sektörüdür. [6]

Tekstil sektöründe 50 ve üzeri eleman çalıştıran yerlerin sayısı diğer tüm sektörlerdeki 50 ve üzeri eleman çalıştıran işyerlerinin sayısının neredeyse yarısını oluşturmaktadır. Buradan çıkarılabilecek sonuç kapasite ve istihdam olarak tekstil sektörünün Denizli’de en önde gelen sektör olduğu gerçeğidir. Denizli’de kalifiye eleman ihtiyacının karşılanmaması durumunda üretim kalitesinin düşebilecek ve firmaların kaliteli ürünler ve hizmet sunamamasından dolayı ihracat azalabilecektir. Bu süreç işyerlerinin kapanmasına kadar gidebileceğinden dolayı çalışanların işsiz kalma riski ortaya çıkacaktır. Bu olumsuz senaryoların gerçekleşmemesi için İŞKUR olarak açık pozisyonlara uygun eleman temini veya program geliştirilmesi ve bu açık pozisyonların bir an önce uygun personelle doldurulması gerekmektedir. Kayseri’de bulunan mobilya ve tekstil sektöründe 98 işyeri, diğer sektörlerde kamu da 8 olmak üzere toplamda 136 işyerinde 88’i 50 ve üzeri eleman çalıştıran açık iş olan işyerleri bulunmaktadır. Toplamda Kayseri’de 234 işyerinde eleman açığı olduğu belirlenmiştir [7].

Tablo 14 Denizli’de Tekstil ve Hazır Giyim Sektöründeki İhtiyaç Duyulan Mesleklerin Dağılımı [6]

Meslek Adı	Çalışan sayısı			Toplam
	< 10	>10	>50	
El ve Makine Dikişçisi(Genel)	0	35	35	35
Makineci(Dikiş)	0	18	10	18
Kompleci (Dokuma Hazır giyim ve Ev Tekstili)	0	15	15	15
Boyama-Yıkama Makinesi Operatörü	0	10	10	10

Konfeksiyon İşçisi(Kumaş)	0	8	0	8
Dikiş Makinesi Operatörü(Kumaş)	0	7	7	7
El ve Makine Nakışçısı	0	5	5	5
Kalite Kontrolcü(Kumaş)	0	5	5	5
Örgü Makinesi Operatörü	0	2	0	2
Şablon Operatörü(Kumaş)	0	2	2	2
Tekstil Terbiye İşçisi(Tekstil)	0	10	10	10
Genel Toplam	0	82	69	82

Tablo 14’deki verilere göre, tekstil sektöründe ihtiyaç duyulan mesleklerle, 2012 yılı içerisinde İŞKUR’da açılan programlardaki meslekler paralellik göstermektedir. Özellikle hazır giyim alanında faaliyet gösteren firmalarda yeni oluşan taleplerde makineci (dikiş) mesleği göze çarpmaktadır. Bu meslekteki eleman sorunu kalifiye eleman bulamamaktan ve kriz döneminde işten ayrılan çalışanların farklı sektörlere kaymasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 15 Kayseri’de Tekstil, Mobilya ve Ev Tekstili ve Hazır Giyim Sektöründeki İhtiyaç Duyulan Mesleklerin Dağılımı [7]

Meslek Adı	Çalışan sayısı			Toplam
	< 10	>10	>50	
Mobilya Döşeme İşçisi	0	13	13	13
Makineci(Dikiş)	0	18	10	18
Kompleci(Dokuma Hazır giyim ve Ev Tekstili)	0	10	10	10
Tekstil Makinesi Bakım Operatörü	0	10	10	10
Mobilya İmalatçısı	0	9	9	9
Diğer Terziler/ Elbise İmalat İşçisi	0	5	0	5
Yatak Kenar Kaplama Makinesi Operatörü	0	5	5	5
Mobilya Montaj İşçisi	0	4	4	4
Genel Toplam	0	74	48	74

Tablo 15’deki verilere göre, “Kayseri’de toplamda 74 işyeri eleman talebinde bulunmuştur. Bu firmalardan 48’i 50 ve üzeri sayıda eleman çalıştıran firmalardır.” [7] En çok ihtiyaç duyulan mesleklerin mobilya döşeme işçisi, makineci ve kompleci meslekleri olduğu belirlenmiştir.

Türkiye’de İstihdam ve İşgücüne Katılma Oranı

İstihdam; ülke içindeki bütün nüfusun içinde çalışanların oluşturduğu kesin istihdam olarak ifade edilmektedir. Bir ülkenin istihdam oranı ne kadar yüksek olursa ekonomik gelişmişlik ve refah düzeyinin de yüksek olması beklenmelidir. İşgücüne Katılım oranı; istihdam edilenler ile işsizlerin oluşturduğu tüm nüfus işgücünü ifade etmektedir. İşgücünün kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranı da “işgücüne katılım oranı” olarak tanımlanmaktadır. Mevcut ulusal işgücü verileri incelendiğinde ülkemizde işgücüne

katılma oranında 2000 yılından 2008 yılına kadar belirgin bir düşüş yaşandığı ve 2008 yılından sonra ise tekrar bir artma olduğu görülmektedir.

Tablo 16 Kurumsal Olmayan Nüfusun İşgücü Durumu (15+ yaş) [12]

	İşgücüne Katılma	İstihdam	İşsizlik	Tarım Dışı İşsizlik
YILLAR	%			
2000	49,9	46,7	6,5	-
2005	46,4	41,5	10,6	13,5
2006	46,3	41,5	10,2	12,7
2007	46,2	41,5	10,3	12,6
2008	46,9	41,7	11	13,6
2009	47,9	41,2	14	17,3
2010	48,8	43	11,9	14,8
2011	49,9	45	9,8	12,4
2012-OCAK	48,2	43,2	10,2	12,4
2012-ŞUBAT	47,9	42,9	10,4	12,7
2012-MART	48,6	43,8	9,9	12,1
2012-NİSAN	49,6	45,2	9,0	11,1
2012-MAYIS	50,5	46,3	8,2	10,4
2012-HAZİRAN	50,8	46,8	8,0	10,2
2012-TEMMUZ	50,8	46,6	8,4	10,7

Türkiye’de mevcut istihdam düzeyi detaylı olarak incelendiğinde istihdamın %57,2’sinin lise altı eğitilmiş olduğu ve yaklaşık %4,4’ünün ise okuma yazma bilmediği görülmektedir. İşsizlik oranlarında en düşük oranın okuma yazma bilmeyen kesime ait olduğu görülmektedir. En yüksek işsizlik oranının ise lise mezunu nüfusa ait olduğu rapor edilmiştir [12]. (Tablo 17)

Tablo 17 İşgücünün Eğitim Düzeyi, Temmuz-2012 [12]

	İşgücü	İstihdam	İşsiz	İşgücüne Katılım	İşsizlik
	* 1000			%	
Toplam	27.821	25.498	2.323	50,8	8,4
Okur-yazar olmayan	1.227	1.187	40	21,0	3,2
Lise altı eğitilmişler	15.926	14.751	1.175	48,8	7,4
Lise	2.913	2.596	316	52,5	10,9
Mesleki veya teknik lise	2.796	2.540	256	64,7	9,2
Yükseköğretim	4.960	4.424	536	77,2	10,8

IMF verilerine göre Türkiye 2007-2011 döneminde, yıllık ortalama istihdam artışı en yüksek olan ülke olmuştur. Ancak gelişmiş bir çok ülke de istihdam kayıplarının telafi edilemediği bir ortamda Türkiye’de istihdam 2007’den Haziran 2012’ye kadar 4.8 milyon kişi artmıştır. Aynı dönemde Avro bölgesinde yaklaşık olarak 2.5 milyon, ABD’de 2.8 milyon istihdam kaybı olmuştur [13].

Türkiye’de kayıt dışı istihdam yıllar itibariyle düşme eğilimindedir. 2000 yılında toplam istihdamın yarısından fazlası kayıt dışı iken 2012 yılı itibariyle bu oran %43,4 seviyelerine gerilemiştir.

Tekstil ve Hazır Giyim Sektöründeki Kayıtdışı İstihdam

THG sektöründe evde çalışma yaygın olup, evde çalışanlar kayıtsız çalıştıklarından istatistiklerde görünmez durumdadırlar. Bu durum toplamda 3 milyona yakın sayıda çalışanın olduğu tahmin edilen bu sektörde net çalışan sayısının belirlenmesini engellemekte, kayıtlı çalışanların işçilik maliyetlerindeki yüksek değerler işverenleri mevcuttaki kayıtlı çalışanlarında kayıt dışına itilmesine teşvik edebilmektedir [14]. Kayıt dışı çalışanlar sosyal güvensiz, sendikasız, toplu iş sözleşmesiz kalırken, kayıt dışı çalışmadan dolayı devlet açısından prim kayıplarına neden olunmakta ve haksız rekabet tetiklenmektedir. Ayrıca sektörde sayıları giderek artan yabancı kaçak işçiler bu durumu daha da güçleştirmektedir. Özellikle hazır giyim sektöründe kayıt dışılık son derece yaygındır. Eve iş verme sisteminin yaygınlaşması da, kayıt dışılığı artıran diğer sebeplerden bir tanesidir. Sektörün niteliksiz işgücüne dayalı olması nedeniyle, işçi çalıştırma yanında çırak istihdamı da diğer sektörlerle kıyaslandığında oldukça yüksek oranlardadır. İşsizlik baskısı ve günü kurtarma düşüncesi, işçilerin gelecek güvencesinin de önüne geçmektedir [14].

Tekstil ve Hazır Giyim Sektöründe Kadın İşgücünün Konumu

THG sektörü ülkemiz için kilit bir konuma sahip olduğu için ve sektörün yapısal olarak emek yoğun bir yapıda olmasından dolayı kadın istihdamının üst düzey olduğu bir faaliyet koludur. Kadınların THG sektöründeki istihdamı, sektördeki alt dallara göre ve bölgelere göre farklılıklar göstermektedir. Genellikle kadınlar hazır giyim sektöründe, dikiş, kesim, ütüleme ve paketleme gibi işlere yatkın olarak düşünüldüğü için daha fazla istihdam edilmektedirler. Tekstilde iplik, dokuma, terbiye ve boya gibi işler erkeklerin yaptığı işler olarak görülmektedir. THG sektöründe çalışan kadınların çoğunluğu 17-25 yaş aralığında ve çoğunlukla evleninceye kadar 2-3 yıl süreyle kısa bir dönemde iş hayatında bulunan çalışanlar olarak rapor edilmektedir. Tekstil ve hazır giyim sektöründe, kadınların uzun süreli çalışabilmelerine engel olan “uzun çalışma saatleri, mesaiye kalma, sağlıksız çalışma şartları gibi faktörler mevcudiyetlerine devam etmektedir. Ayrıca kadınların kayıt dışı ve sigortasız çalıştırılmaları iş hayatında güvencesiz çalışma düşüncesi oluşmasına, iş hayatında güvensizlik oluşmasına ve kısa vadeli çalışmalara sebep olmaktadır [15]. 2011 verilerine göre giyim eşyaları imalatı (hazır giyim) alanında 180.971 çalışan ve tekstil ürünleri imalatında 109.478 çalışanla, toptan ticaret faaliyet alanından sonra kadın istihdamının en fazla olduğu sektörler THG sektörleri olarak belirlenmiştir.

Değerlendirme

Türkiye’nin en büyük istihdam yaratan sektörleri arasında olan THG sektörü hızla değişen küresel dengeler içinde hızlı hareket etmek, esnek yapısını ve varlığını güçlenerek devam ettirmek zorunda olan bir sektördür. Örgün eğitim kurumlarında verilen akademik ve mesleki eğitim dışında İŞKUR gibi kurumların, sivil toplum örgütlerinin, özel sektör kurumlarının oluşturacakları yetişkin eğitimi programları, hizmet içi eğitim programları, sürekli eğitim faaliyetleri ve ileriye dönük pazar tahminleri ve sosyal değişimler ışığında

gerekli iş gücü tahminlemeleri yapmaları ve eğitim programları hazırlamaları son derece önemli ve gerekli yatırımlardır.

Çalışma kapsamında öne çıkan aşağıdaki bulguların özet olarak vurgulanmasında yarar görülmektedir:

- İŞKUR Denizli ilinde düşenmiş olduğu mesleki programlarda gerçekçi ve isabetli programlar geliştirmiştir. En çok eğitim programı açılan meslekler arasında makineci (dikiş) ve kompleci (dokuma hazır giyim ve ev tekstili ve kumaş paketleme işçisi) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eğitimlerin sektörün Denizli’de konfeksiyon ve dokuma ağırlıklı olduğu dikkate alındığında makineci ve kompleci mesleklerindeki eleman temini güçlüğüne çözüm bulmak amacına hizmet etmek üzere gerçekleştirilmiş olduğu görülmektedir. Tekstil terbiye işletmelerindeki meslekler ile ilgili eğitim sayısının az olduğu görülmektedir. Bu durumun sebebi boyahane işletmelerinin mevcut potansiyel için yetersiz olmasından ve yetişmiş, işi bilen elemanın bu sektörde fazlalığından kaynaklanmaktadır.

-Düzenlenen eğitimlerin sadece tek tip üzerinde yoğunlaşması İŞKUR’un eğitim programlarının işverenlere yeterince tanınmıyor olduğunun göstergesi olarak kabul edilmektedir.

-İŞKUR ‘un kapanan işyeri verileri üzerinde yapılan inceleme sonucunda kurumun faaliyetleri sonrasında “THG sektörünün içerisinde bulunduğu sıkıntılara mukavemet gösterebilme gücünün artmış olduğunu ve ekonomik kriz sonrası toparlanma sürecinin devam etmekte olduğu” tespiti yapılmış olup, böylece kurum faaliyetlerindeki isabet doğrulanmıştır.

-Benzer şekilde İŞKUR faaliyetleri sonrasında ekonomideki düzelmelere paralel olarak Denizli’deki üretim ve ihracat artışına bağlı olarak toplam istihdamın da arttığı ortaya konmuştur.

- Sanayi sektörlerinde faaliyet gösteren işyerlerinin sayısının artması ile İŞKUR’un hitap ettiği kesimin genişlemekte olduğu ve kuruma kayıtlı olan işyeri sayısının her geçen gün artmakta olduğu belirlenmiştir.

-İŞKUR’un hedef kitlesinin giderek artmakta olduğu, THG sektörü dahil her sektörden küçükü büyüklü firmalara ulaşılarak önce Denizli gibi yerel bazda sonra da ülke genelinde ulaşılan işyeri sayısı ile ulusal boyutta bir sektör analizi yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

- İŞKUR raporlarındaki olası sapmaların sebepleri arasında, “uygulamanın yapılmış olduğu yıl itibariyle sektörel olarak”, “il olarak bazı bölgelerde daha kapsamlı araştırma yapılması” ve “ayrıca işveren temsilcilerinin verdiği bilgilerin doğruluk derecesinin tartışmalı olabilmesi” gibi faktörler tesbit edilmiştir.

-İŞKUR’un istihdamı teşvik programlarını daha aktif kullanmasıyla daha fazla işyerine ulaşarak işveren üzerindeki yükü azaltılmasına yönelik programlar daha iyi tanıtılarak, daha fazla kişinin işe yerleştirilmesi sağlanabilecektir. Bu şekilde tekstil sektörünün yüksek istihdamını göz önünde bulundurarak, tekstil sektörünün öncelikle ülkemiz ve Denizli için önemini ve yeni teknolojik, teknik tekstil ve fonksiyonel tekstil gibi yatırımlarla gelişimine devam etmesi gerektiği ortaya konmaktadır.

-Özellikle küçük işverenlerin ayakta kalabilmeleri için kurumun firma çalışanlarına sağladığı sigorta desteği, eleman yetiştirmeleri şartıyla maaş ve sigorta desteği gibi hizmetlerden haberdar edilmeleri gerekmektedir.

-Denizli’de tekstil sektöründeki ağırlıklı alt sektörün “dokuma” olduğu dikkate alındığında ilk sıralarda dokuma yerine “el ve makine nakışçısı” ve “iplik eğirme operatörü” gibi mesleklerin yer alıyor olması dikkat çekici bulunmuştur. Bu durum dokuma sektöründe çalışanların 100 kişiden daha düşük sayıda çalışması olan işletmelerde odaklanmış olduğunu göstermektedir.

-Denizli’de kalifiye eleman ihtiyacının karşılanmaması durumunda üretim kalitesinin düşebilecek ve firmaların kaliteli ürünler ve hizmet sunamamasından dolayı ihracat azalabilecektir. Bu süreç işyerlerinin kapanmasına kadar gidebileceğinden dolayı çalışanların işsiz kalma riski ortaya çıkacaktır. Bu olumsuz senaryoların gerçekleşmemesi için İŞKUR olarak açık pozisyonlara uygun eleman temini veya program geliştirilmesi ve bu açık pozisyonların bir an önce uygun personelle doldurulması gerekmektedir.

-THG sektöründe ihtiyaç duyulan mesleklerle, 2012 yılı içerisinde İŞKUR’da açılan programlardaki meslekler paralellik göstermekte olduğu belirlenmiştir.

Kaynaklar

- [1] Öngüt, Ç. E., Türk Tekstil ve Hazır Giyim Sanayininin Değişen Dünya Rekabet Şartlarına Uyumu, DPT, 2007
- [2] İAOSB, Tekstil Ürünleri İmalatı ve Giyim Eşyalarının İmalatı, Temmuz, 2012.
- [3] Egeli, H.A., Dış Ticaret Açısından Sanayileşme Stratejileri ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi
- [4] Tekstil, Hazır Giyim, Deri ve Deri Ürünleri Sektörleri Raporu, 2012/2
- [5] Tekstil, Hazır Giyim, Deri ve Deri Ürünleri Sektörleri Raporu, 2013/1
- [6] Denizli İŞKUR İş Piyasası Araştırma Raporu, 2011
- [7] Kayseri İŞKUR İşgücü Piyasası Araştırma Raporu 2011
- [8] Gözlükaya, T., 2005: Denizli İlinde Tekstil Sektörünün Gelişimi ve İl Ekonomisine katkıları
- [9] Mütevellioğlu, N., Aksoy, B., 2011:İşsizlikle Mücadelede İl İstihdam ve Mesleki Eğitim
- [10] Karabulut, A., 2007: Türkiye’de İşsizliği Önlemede Aktif İstihdam Politikalarının Rolü ve Etkinliği
- [11] <http://portalint.iskur.local>, Ağustos 2013
- [12] Kayıt dışı İstihdam, <http://www.isvesosyalguvenlik.com/etiket/kayit-disi-istihdam-sigortasiz-isci>, Ağustos, 2013
- [13] Tekstil ve Hazır Giyim Sektöründe Kayıtdışı İstihdam, <http://www.oziplikis.org.tr/tr/data.asp?id>, Ağustos, 2013
- [14] Tekstil ve Hazır Giyim Sektöründe Kayıtdışı İstihdam, <http://haber.gazetevatan.com/0/21236/4/yazarlar>, Ağustos, 2013
- [15] Yrd. Doç. Dr. Dedeoğlu, S., 2012:Türkiye’de Tekstil Sektörü ve Kadın İşçiler, Gaziantep, İTKİB, Kahramanmaraş, Malatya ve Adıyaman Araştırma Raporu